

К.О. Настечко – молодший науковий співробітник
Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;
науковий керівник – д-р юрид. наук, проф., член-кореспондент НАН України,
академік АПРН **В.І. Семчик**

ПРАВО НА ЗЕМЕЛЬНУ ДІЛЯНКУ В УКРАЇНІ

Серед інших природничих прав земельне право домінує, є заглавним. Природне земельне право є органічною передумовою реалізації інших прав, створення та здійснення індивідуальних стратегій [1, с. 122]. Однак, надаючи громадянину право, держава не лише не зобов'язує його користуватися цим правом, але й не забезпечує за ним усієї повноти реальної можливості його здійснення. Право є право [2, с. 24]. “Відповідно, здійснене право моїх сусідів знищило моє право” – пише М. Суханов [2, с. 26].

Слід відмітити, що досі не вирішеним залишається питання визначення правосуб'єктності громадян як суб'єктів земельних правовідносин, зокрема, відносин із оформлення прав на земельні ділянки. Існує позиція, що земельна правоздатність виникає із народженням, адже особа має природне право на землю [3]. У цьому випадку, законні представники неповнолітньої особи можуть звернутися до відповідного органу державної влади або самоврядування про надання земельної ділянки або в інших випадках. Однак, зрозуміло, що така особа не може нести юридичну відповідальність за порушення земельного законодавства. Зокрема, наприклад, відповідно до ст. 12 Кодексу України про адміністративні правопорушення, адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку [4]. Відповідно до ст. 22 Кримінального кодексу України, кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося шістнадцять років [5]. В. В. Носік пропонує необхідність закріпити у чинному земельному законодавстві момент виникнення права використання земельної ділянки з 16 років, а саме з моменту, коли особа може нести усі види відповідальності, передбачені законодавством України [6]. Що стосується земельної дієздатності, то земельне законодавство виходить з того, що така дієздатність виникає з повноліття, тобто з 18 років, але правової норми, в якій би містився такий правовий запис немає [7; 8, с. 641-643].

Слід враховувати, що згідно наказу Міністерства юстиції “Про внесення змін в Інструкцію про порядок здійснення нотаріальних дій нотаріусами України” від 9 вересня 2009 р. № 1625/5, абзац третій п. 40 даної Інструкції викладений в такій редакції: “Батьки малолітньої дитини не мають права без дозволу органу опіки і піклування здійснювати наступні угоди, які стосуються його майнових прав: укласти договори, які підлягають нотаріальному посвідченню та/чи державній реєстрації, в тому числі договори відносно поділу чи обміну житлового будинку, квартири; видавати письмові зобов'язання від особи дитині відмовлятися від її майнових прав” [9].

На нашу думку, для вирішення цієї законодавчої невизначеності, враховуючи вищезазначені пропозиції, можна Земельний кодекс України доповнити ст. 2.1, в якій визначити, що:

1. Земельна правоздатність фізичної особи виникає у момент її народження і припиняється у момент її смерті.
2. Земельну дієздатність має фізична особа, яка досягла вісімнадцяти років (повноліття), крім випадків передбачених законодавством України.
3. Неповнолітня особа (у віці від шістнадцяти до вісімнадцяти років) відповідає за завдану нею шкоду земельній ділянці самостійно на загальних підставах.
4. Земельна правоздатність юридичної особи виникає з моменту її створення і припиняється з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення.
5. Юридична особа набуває земельних прав та обов'язків і здійснює їх через свої органи, які діють відповідно до установчих документів та закону.

Література

1. Шульга, В. М. Естественное земельное право в системе прав человека [Текст] / В. М. Шульга // Проблеми законності : Респ. міжвідом. наук. зб. – Харків : Національна юридична академія України, 1998. – Вип. 36. – С. 117–126.
2. Суханов, Н. Право на землю / Н. Суханов. – Петербург : Социалист, 1918. – 40 с.
3. Бородіна, О. М. Законодавчо-інституціональне регулювання земельних відносин: досвід країн ЄС та уроки для України [Текст] / О. М. Бородіна // Земельні відносини і просторовий розвиток в Україні : в 2 ч. – К. : Національна академія наук України по вивченню продуктивних сил України, Київський ін-т земельних відносин, 2006–2006. – Ч. 1. – 2006. – С. 39–42.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Текст] // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1 122.
5. Лист від 22 вересня 2006 р. № 14-17-2-П930/6940. (Перший заступник Голови Держкомзему М. Калюжний) // Оренда землі: Нормативно-правові акти, роз'яснення та судова практика / [під заг. ред. М. С. Головатюка]. – К. : Видавець Паливода А. В., 2007 – С. 242. – (Земельне законодавство України).
6. Кримінальний кодекс України [Текст] // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.
7. Мірошніченко, А. М. Правові форми використання земель громадянами [Текст] : курс лекцій / А. М. Мірошніченко. – К. : Київський національний ун-т ім. Т. Г. Шевченка, 2006. – 28 с.
8. Носік, В. В. Право власності на землю в Україні [Текст] / В. В. Носік // Право власності в Україні : навч. посібник / [за заг. ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової]. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 816 с.
9. Наказ Міністерства юстиції “Про внесення змін в Інструкцію про порядок здійснення нотаріальних дій нотаріусами України” [Електронний ресурс] від 9 вересня 2009 р. № 1625/5 : зареєстровано в Міністерстві юстиції України 10.09.2009 за № 849/16865 // Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/0/22157>.